

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
ESTONIAN CHAMBER OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Tallinna
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet

Kaasrahastatud
Euroopa Liit

Eesti
Tulevikus tekitab

UURINGU LÜHIKOKKUVÕTE

Täisealiste psüühikahäirega inimeste, sh eestkostetavate uuring

TALLINN 2026

Kokkuvõte

Eesti Puuetega Inimeste Koda (EPIKoda) viis Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti tellimusel läbi uuringu, mille eesmärk oli kaardistada psüühikahäirega inimeste kogemused, ootused ja vajadused seoses sotsiaalteenuste ning eestkoste meetmega, hinnata olemasolevate abimeetmete vastavust sihtrühma vajadustele ning tuvastada süsteemi peamised kitsaskohad. Uuring lähtub inimkeskse lähenemise põhimõttest, käsitledes inimest oma elu eksperdina ning rõhutades tema autonoomiat, väärikust ja õigust osaleda teda puudutavate otsuste tegemisel.

Uuring viidi läbi kvalitatiivse uurimusena perioodil november 2025 kuni märts 2026. Andmeid koguti poolstruktureeritud individuaal- ja grüpiintervjuude kaudu, mis võimaldasid avada osalejate kogemusi ja hinnanguid süvitsi.

Valimisse kuulusid:

- psüühikahäirega inimesed ja eestkostetavad,
- nende lähedased,
- eestkostjad,
- valdkonna spetsialistid ja teenuseosutajad.

Kokku intervjueriti 42 inimest ning lisaks kaasati erinevaid sidusrühmi. Valim kujundati mitmekesisuse põhimõttel, arvestades osalejate tausta ja kogemusi.

Uuringu tulemused näitavad, et kuigi süsteemis on olemas mitmeid toetavaid meetmeid, ei vasta need alati inimeste tegelikele vajadustele.

Probleemidena ilmnevad eelkõige:

- teenuste killustatus ja abi korraldamine langeb sageli inimesele või tema lähedastele. Juhtumikorraldus ei ole järjepidev ning koostöö erinevate osapoolte vahel ebapiisav.
- keeruline süsteemis orienteerumine,
- ebapiisav info liikumine ning teenuste ebaühtlane kättesaadavus.
- inimeste teadlikkus oma õigustest ja abivõimalustest on ebaühtlane.
- tänane süsteem on üles ehitatud teenuste lõikes, mitte inimese vajaduste põhiselt. Vaadatakse, kas inimene sobitub teenusega, mitte vastupidi.

- kuigi õigusruum toetab inimkeskset lähenemist, ei rakendu see praktikas piisavalt. Inimesed ei tunne end alati kaasatuna ega mõistetuna ning otsustusprotsessides ei arvestata piisavalt nende soovide ja vajadustega.
- psühholoogiliste ja psühhiaatriliste teenuste kättesaadavus on piiratud, ooteajad pikad ning abi ei ole alati järjepidev.
- puudub piisav seotus tervishoiu- ja sotsiaalteenuste vahel.
- eestkoste süsteem on pigem piirav ning tugineb asendatud otsustamise mudelile.
- inimeste teadlikkus eestkoste sisust on madal ning praktikas piiratakse sageli inimese teovõimet ulatuslikumalt kui vajalik.

Lähtudes uuringu tulemustest on EPIKoja peamised ettepanekud Tallinna linnale:

- Luua süsteem, kus igal abivajajal on üks kindel kontaktisik (juhtumikorraldaja), kes hindab abivajadust terviklikult (nii tervishoiu- kui ka sotsiaalvaldkonna üleselt), koordineerib teenuseid ning toetab inimest kogu teekonna vältel.
- Muuta abi pakkumine ka praktikas proaktiivseks ja ennetavaks, sh jõuda inimesteni varajases etapis (nt puude raskusastme tuvastamisel inimesega kontakti võtmine).
- Lihtsustada abi andmise ja teenustele jõudmise protsessi ning vähendada bürokraatiat, tagades inimesele arusaadava suhtluse, paindlikud menetlused ning vältides dubleerivaid hindamisi ja korduvat info küsimist.
- Arendada inimese individuaalsetest vajadustest lähtuvaid paindlikke ja komponendipõhiseid teenuseid, mis võimaldavad erinevate tugimeetmete kombineerimist, et toetada iseseisvat toimetulekut kodus.
- Teenuste arendamiseks ja abi pakkumiseks luua kitsaskohtade kaardistamiseks sotsiaal- ja tervishoiuteenuste teekonnad.
- Kehtestada inimkeskse lähenemise ühtsed põhimõtted ja hindamise alused tagamaks, et abi kvaliteet ei sõltu üksikust spetsialistist, vaid on süsteemselt ühtlane ja inimese vajadustest lähtuv.
- Töötada välja eestkoste seadmise alternatiivina toetatud otsustamise põhimõtted, eesmärgiga vähendada eestkoste määramiste arvu või eestkoste ulatust ning toetada inimese iseseisvat otsustusõigust.